

Проект РВР: Кращі практики

Трансформація уявлень та зміна практик – внесок у стабільне життя українських громад

Програма навчання тренерів (ПНТ) проекту РВР, спрямована на підтримку регіонального економічного розвитку (РЕР) в Україні, тривала з лютого по вересень 2011 року. У ній взяли участь близько 100 представників(ць) органів влади та місцевого самоврядування, НУО та бізнес-асоціацій з 13 областей України. У рамках ПНТ, учасники(ці) розробляли практичні проекти згідно з вимогами трьох тематичних курсів: 1) стратегічне планування за участю громадськості, моніторинг та оцінювання стратегій регіонального розвитку; 2) впровадження стратегій через управління проектами; 3) альтернативне фінансування: інфраструктурні проекти, державно-приватні партнерства та регіональні контракти. У рамках навчальної програми група з 75 тренерів отримала сертифікати Національної академії державного управління при Президентові України (НАДУ), і наразі передає отримані знання та практичні навички іншим зацікавленим у питаннях регіонального розвитку у своїх областях, зокрема працівникам місцевих рад, обласних та районних державних адміністрацій, міст та сіл тощо. Важливим завданням проекту РВР було інтегрувати питання гендерної рівності та охорони довкілля до всіх навчальних програм та розроблюваних проектів. ПНТ також надавала унікальну можливість позитивно вплинути на процеси стратегічного планування та реалізації стратегій з метою забезпечення подальшого сталого розвитку в Україні. Тренерами з питань охорони довкілля виступили провідні експерти — Віктор Карамушка, завідувач кафедри управління проектами Університету управління освітою (Україна), та Віт Семенюк, віцепрезидент компанії АМЕС (Канада).

Зміна практик в галузі охорони довкілля. Україна стикається з серйозними довкіллевими проблемами, що виникли внаслідок екстенсивної індустріалізації, що проводилася в колишньому СРСР. Протягом значного періоду стан навколишнього середовища погіршувався, оскільки економічний розвиток належним чином не супроводжувався заходами із захисту довкілля. Деградація навколишнього середовища ще більше посилилася внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, яка сталася в 1986 році. На сьогодні, десята частина українських земель вражена радіоактивним та хімічним забрудненням; значні обсяги забрудненої води продовжують зливатися в річку Дніпро та Чорне море; вода в деяких районах містить хімічні речовини у концентраціях, що перевищують рівні, допустимі з точки зору безпеки та здоров'я людини; забруднення повітря теж становить серйозну проблему. Однак, занепад важкої промисловості, що спостерігається останнім часом в Україні, до певної міри сприяв покращенню ситуації з навколишнім середовищем.

Зважаючи на небезпечну довкілєву ситуацію, Україні бракує комплексного підходу, який базувався би на подоланні наслідків минулого, покращенні сучасних експлуатаційних стандартів та інтеграції принципів сталого розвитку у процес планування подальшого економічного розвитку. До тепер, більшість державних службовців не мали можливості пройти навчання, яке б висвітлювало проблеми взаємозв'язків між станом довкілля, економічним розвитком і якістю життя. Розуміння цих взаємозв'язків і принципів сталого розвитку становить одну з необхідних умов прийняття інформованих рішень на стратегічному рівні та в рамках розробки та впровадження індивідуальних проектів. Регіональний та місцевий розвиток в Україні й досі зосереджені переважно на економічних пріоритетах, не приділяючи достатньої уваги проблемам довкілля та пов'язаним з ними соціальним проблемам. Існує національне законодавство, яке вимагає враховувати питання захисту довкілля. Проте, подібні заходи часто вживаються без осмислення зазначених взаємозв'язків та кумулятивних наслідків. Наприклад, іноземні інвестиції зазвичай приваблюють регіони, які є екологічно чистими, з високою якістю життя та прозорою системою управління, а отже конкурентоспроможні.

Підходи та принципи проекту РВР щодо охорони довкілля. Підхід проекту РВР передбачає інтегрування довкілєвого аналізу на стратегічному рівні (рівні політики) таким чином, щоб він створив тло для кращих практик на рівні виконання конкретних проектів.

Цей підхід спирається на розуміння того, що краща практика на стратегічному рівні стимулюватиме розробку гарних проектів, а гарні проекти, в свою чергу, дозволять розробити ефективну стратегію. Підхід РВР базується на політиці Канадського агентства міжнародного розвитку щодо забезпечення довкілєвої сталості (1992 р.), положеннях законодавства України щодо захисту навколишнього середовища, а також принципах сталого розвитку, прийнятих на саміті “Планета Земля”, що проходив в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. Цей підхід пов'язує оцінку кумулятивних наслідків ініціатив, що плануються на стратегічному рівні (у рамках стратегій регіонального та місцевого розвитку), з впливом на навколишнє середовище від реалізації конкретних проектів. Такий підхід враховує кумулятивний ефект від реалізації усіх проектів та інтегрує принципи сталого розвитку в поточні та майбутні ініціативи з метою пом'якшення будь-яких негативних наслідків.

Віктор Карамушка, український експерт з питань охорони довкілля

В рамках ПНТ учасники (-ці): 1) виявляли потреби в проведенні оцінки впливу в рамках їхніх ініціатив (зокрема, стратегічна екологічна оцінка (CEO) в рамках стратегічного планування та оцінка впливу на навколишнє середовище (ОВНС) при розробці інфраструктурних та інших проектів); 2) практикувалися в застосуванні інструментів оцінки впливу; 3) визначали та застосовували показники впливу на довкілля та сталого розвитку в процесі розробки систем моніторингу та оцінювання стратегій та проектів.

Покращення якості проектів з метою підвищення рівня життя людей. Навчання методам оцінки впливу на довкілля та практичні вправи, що виконувалися під керівництвом експертів проекту РВР, допомогли учасникам(-цям) отримати результати за короткий час. Учасники(-ці) проводили пілотний аналіз своїх проектних пропозицій на підставі запропонованої методики й ідентифікували потенційні негативні впливи своїх ініціатив на навколишнє середовище.

Опис проектів. Навчання допомогло учасникам (-цям) навчитися визначати, які саме проекти мають суттєвий потенційний вплив на навколишнє середовище. Вони також дали можливість зрозуміти, коли і як планувати проведення оцінки впливу на навколишнє середовище із залученням ліцензованих, згідно з українським законодавством, фірм. Один з проектів передбачав будівництво заводу з механіко-біологічної переробки твердих побутових відходів. Цей проект був підготовлений

Оленою Ярмолинською і Валерією Мироною з Вінницької міськради. У своєму проекті їм вдалося передбачити значне скорочення викидів шкідливих речовин в атмосферу та зниження на 60% об'єму відходів, що підлягають захороненню та їх нейтралізації перед утилізацією. В іншому проекті пропонувалося провести реконструкцію заводу з обробки стічних вод в місті Конотопі. Цей проект був підготовлений Людмилою Гапєєвою та Анастасією Загородньою з відділу економіки Конотопської міськради. Проект, спрямований на зниження концентрації забруднювальних речовин, які потрапляють до поверхневих вод, шляхом впровадження біологічного очищення стічних вод. У довгостроковій перспективі очікується, що впровадження такого підходу сприятиме покращенню якості води в місті. Інший проект, який розроблявся в рамках ПНТ, - це Стратегія розвитку Дніпропетровської області до 2015 року, що була запропонована Олексієм Псарьовим та Євгеном Доном, співробітниками Головного управління економіки Дніпропетровської ОДА. До стратегії було інкорпоровано новий стратегічний пріоритет, який полягає в покращенні гігієни та безпеки навколишнього середовища. Це було зроблено у відповідності до вимог уряду щодо врахування екологічних проблем під час розробки стратегічних документів.

Зміна уявлень. Попри скептичне ставлення до питань довкілля, характерне для українського суспільства, яке також поділяли і учасники(-ці) ПНТ на початку навчання, згодом вони продемонстрували спроможність критично оцінювати наслідки минулих практик, сучасні підходи та майбутні тенденції у сфері охорони довкіл-

ля. Окрема увага також приділялася важливості кумулятивного впливу всіх видів діяльності на стан довкілля. Учасникам(-цям) було надано інформацію, яка стимулювала їх до пошуку нестандартних рішень і надавала можливість побачити яким чином кожний проект може вплинути не лише на стан довкілля, але й на охорону здоров'я, безпеку та якість життя. Вони мали змогу застосувати практичні знання та методи екологічного аналізу до проектів, над якими вони працювали.

Учасники(-ці) ПНТ ознайомилися з вимогами міжнародних кращих практик і їхньої роллю у забезпеченні залучення іноземних інвестицій. Навчальна програма підтвердила необхідність дотримання духу українського законодавства в сфері захисту довкілля і продемонструвала, чому оцінка впливу на навколишнє середовище має враховуватися в усіх проектах з економічного розвитку. Основним результатом екологічного компоненту навчання стала трансформація уявлень щодо сталого розвитку та необхідності його забезпечення під час розробки стратегій та проектів з РЕР. Учасники наразі переконані в тому, що довкіллевий компонент має враховуватися не лише під час планування конкретних заходів з регіонального економічного розвитку, а й стати стратегічною

Віт Семенюк, канадський експерт з питань захисту довкілля

складовою під час планування регіонального розвитку в цілому.

Навчання також продемонструвало, що деяким учасникам, особливо, з числа державних службовців, бракує практичного досвіду, на підставі якого можна було б наводити приклади з застосування необхідних екологічних методів в рамках заходів з регіонального економічного розвитку. З метою закріплення вивченого матеріалу та ознайомлення ширшого загалу зацікавлених сторін з інструментами, якими вони могли б скористатися на практиці,

експерти проекту РВР готують підручник, який стане у пригоді всім, хто хоче навчитися враховувати довкіллевий аспекти під час розробки стратегій та проектів.

Інформація про проект

Проект «Регіональне врядування та розвиток» (РВР) розрахований на 7 років (2005-2012) та впроваджується Канадським інститутом урбаністики (КИУ) за фінансової підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку. Впровадження проекту здійснюється шляхом співпраці з українськими партнерами щодо запровадження практичної програми підвищення кваліфікації державних службовців у 13 областях щодо регіонального економічного розвитку. Ця програма сприятиме підвищенню рівня знань та навиків лідерів громад та державних службовців щодо забезпечення сталого економічного розвитку, розбудови сучасної інфраструктури в Україні та більш ефективного управління регіональними фінансами. Проект «РВР» впроваджується Канадським інститутом урбаністики (КИУ) за фінансової підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку. Проект впроваджується у партнерстві з Національним агентством України з питань державної служби, Національною академією державного управління при Президенті України, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, а також Міністерством економічного розвитку та торгівлі, у співпраці з Фондацією міжнародного навчання (Канада) та Асоціацією агенцій регіонального розвитку України.

КАНАДА

Вест Річмонд 555, офіс 402
а/с 612, Торонто, Онтаріо, М5V 3B1
email: cui@canurb.org
тел.: 416.365.0817
факс: 416.365.0650
www.canurb.org

УКРАЇНА

Трьохсвятительська 3, офіс 60, Київ
01001
email: info@rdg.org.ua
тел.: +38 044 390 70 87
факс: +38 044 278 07 14
www.rgd.org.ua

Canadian International
Development Agency

Agence canadienne de
développement international

CANADA-UKRAINE
REGIONAL GOVERNANCE AND
DEVELOPMENT PROJECT

КАНАДА-УКРАЇНА
ПРОЕКТ «РЕГІОНАЛЬНЕ
ВРЯДУВАННЯ ТА РОЗВИТОК»

Canadian
URBAN
Institute